

KONTEXTY VÝTVARNÉHO UMĚNÍ 1 /

České výtvarné umění 1945-1989 – část I

zimní semestr 2025/2026

Předmět poskytuje důkladný přehled českého výtvarného umění od roku 1945 do konce 60. let. Umělecké projevy vysvětluje v hlubších souvislostech ideových vlivů daného kulturního prostředí. Důraz je kladen na interpretaci děl. Průběžně jsou sledovány i kontexty s evropským uměním a reflektovány nejnovější interpretace/poznatky k danému tématu. Samozřejmou součástí náplně předmětu jsou návštěvy stálých expozic veřejných institucí, výstav a přednášky umělců/odborníků.

TÉMATATA

- reflexe války;
- Skupina 42, Skupina Ra;
- tendence ke znakovosti, primitivismus;
- surrealismus, existencialismus, explozionalismus;
- modernismus, socialistický realismus;
- zakládání uměleckých skupin v 2. pol. 50. let (Máj 57, UB 12, Trasa);
- československý pavilon na Světové výstavě Expo 58;
- informel;
- lettristické tendence, vizuální a konkrétní poezie;
- umění akce, happening;
- neokonstruktivistické tendence; nová citlivost;
- nová figurace;
- specifika české kultury 70. a 80. let, pojem „zakázané umění“;
- Jindřich Chaloupecký.

VÝSTUPY

Student*ka je schopen*na vysvětlit specifika českého uměleckého prostředí daného období ve srovnání s aktuálními evropskými projevy. Dovede charakterizovat umělecký vývoj zásadních osobností českého výtvarného umění sledovaného období. Zvládá interpretaci díla vzhledem k širší obeznamení se společenským a kulturním prostředím obecně, také vzhledem ke znalostem nabytým návštěvami stálých expozic veřejných institucí a tematicky souvisejících výstav.

ZPŮSOB ZAKONČENÍ

/ PODMÍNKY SPLNĚNÍ ZK–Z:

ZÁPOČET / ZKOUŠKA – tzv. POZNÁVAČKA 10 děl (z prezentací k přednáškám);

ZÁPOČET / ZKOUŠKA – PŘEČTENÍ 2 KNIH (viz základní a doporučená/rozšiřující literatura);

ZKOUŠKA – ÚSTNÍ POHOVOR (2 nebo 3 OBECNÁ TÉMATATA; viz přednášky).

LITERATURA ZÁKLADNÍ

KLIMEŠOVÁ, Marie (ed.), *Roky ve dnech. České umění 1945–1957*, Řevnice: Arbor vitae, 2010.

ISBN 978-80-87164-35-8

ŠVÁCHA, Rostislav – PLATOVSKÁ, Marie (eds.), *Dějiny českého výtvarného umění*, díl V, 1939–1958, Praha:

Academia, 2005. ISBN 80-200-1390-3

ŠVÁCHA, Rostislav – PLATOVSKÁ, Marie (eds.), *Dějiny českého výtvarného umění*, díl VI/1, 1958–2000, Praha:

Academia, 2007. ISBN 978-80-200-1487-X

LITERATURA DOPORUČENÁ

ALAN, Josef (ed.), *Alternativní kultura. Příběh české společnosti 1945–1989*, Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2001. ISBN 80-7106-449-1

HAVRÁNEK, Vít (ed.), *Akce, slovo, pohyb, prostor. Experimenty v umění šedesátých let* (katalog výstavy), Praha,

Galerie hlavního města Prahy 1999. ISBN 80-7010-074-5

HIRŠAL, Josef – GRÖGEROVÁ, Bohumila, *Let let*, Praha: Torst, 2007. ISBN 978-80-7215-311-4

CHALUPECKÝ, Jindřich, *Na hranicích umění*, Praha: Prostor, 1990. ISBN 80-85190-06-0

CHALUPECKÝ, Jindřich, *Nové umění v Čechách*, Jinočany: H & H, 1994. ISBN 80-58787-81-4

- JUDLOVÁ (KLIMEŠOVÁ), Marie (ed.), *Ohniska znovuzrození. České umění 1956–1963* (katalog výstavy), Praha: Galerie hlavního města Prahy, 1994. ISBN 80-7010-029-X
- KRAMEROVÁ, Daniela – SKÁLOVÁ, Vanda (eds.), *Bruselský sen*, Praha: Arbor vitae, 2008. ISBN 978-80-87164-03-7
- MEDEK, Mikuláš, *Texty*, ed. Hartmann, Antonín – Mráz, Bohumír, Praha: Torst, 1995. ISBN 80-85639-56-4
- NEŠLEHOVÁ, Mahulena, *Poselství jiného výrazu. Pojetí „informelu“ v českém umění 50. a první poloviny 60. let*, Praha: BASE – ARTetFACT, 1997. ISBN 80-902481-0-1
- PETROVÁ, Eva, *Trasa*, Litoměřice: Severočeská galerie, 1991. ISBN 80-85090-09-0
- PETROVÁ, Eva, *Nová figurace* (katalog výstavy), Litoměřice: Galerie výtvarného umění; Praha: OSWALD, 1993. ISBN 85-85090-16-3
- Poesie racionality. Konstruktivní tendence v českém výtvarném umění šedesátých let* (katalog výstavy), Praha: České muzeum výtvarných umění, 1993. ISBN 80-7056-019-3
- PRAVDOVÁ, Anna, *Jan Křížek (1919–1985). „Mně z toho nesmí zmizet člověk“*, Praha: Národní galerie, 2012. ISBN 978-80-7035-504-6
- ROUSOVÁ, Hana (ed.), *Konec avantgardy? Od mnichovské dohody ke komunistickému převratu*, Řevnice: Arbor vitae, 2011.
- PRIMUS, Zdeněk, *Umění je abstrakce. Česká vizuální kultura 60. let*, Praha: Kant – Arbor vitae, 2003. ISBN 80-86217-30-2
- PRIMUSOVÁ, Adriana – KLIMEŠOVÁ, Marie, *Skupina Máj 57. Úsilí o uměleckou svobodu na přelomu 50. a 60. let*, Praha: Art D – Grafický ateliér Černý, Správa Pražského hradu, 2007. ISBN 978-80-903876-1-4
- POSPISZYL, Tomáš, *Srovnávací studie*, Praha: Agite/Fra, 2005. ISBN 80-86603-27-X
- POSPISZYL, Tomáš, *Příběh Jindřicha Chalupeckého*, Praha: Společnost Jindřicha Chalupeckého, 2021. ISBN 978-80-907561-8-2
- SLAVICKÁ, Milena – ŠETLÍK, Jiří, *UB 12. Studie, rozhovory, dokumenty*, Praha: Gallery – Gema Art, 2006. ISBN 80-86990-07-9
- ŠEVČÍK, Jiří – MORGANOVÁ, Pavlína – DUŠKOVÁ, Dagmar (eds.), *České umění 1938–1989. Programy, kritické texty, dokumenty*, Praha: Academia, 2001. ISBN 80-200-0930-2
- Umění zrychleného času. Česká výtvarná scéna 1958–1968* (katalog výstavy), Praha: České muzeum výtvarných umění; Cheb: Státní galerie výtvarného umění, 1999. ISBN 80-7056-068-1
-

KONTEXTY VÝTVARNÉHO UMĚNÍ 2 /

České výtvarné umění 1945–1989 – část II

letní semestr 2025/2026

Cílem předmětu je formou přednášek zprostředkovat studentům důkladný přehled o českém výtvarném umění 70. a 80. let 20. století, a to v kontextu dobového zahraničního umění. Důraz je kladen na obsahy/významy děl. Kromě výtvarných projevů jsou objasňovány i texty klíčových teoretiků umění. U vybraných autorů jednotlivých tendencí je jejich tvorba reflektována v širším časovém intervalu. Samozřejmou součástí náplně předmětu jsou návštěvy stálých expozic veřejných i soukromých galerií, výstav a přednášky umělců/teoretiků.

Témata

- proměny sochařství v 70. a 80. letech, téma plasticity;
socha/plastika ve veřejném prostoru, objekty, instalace;
- vlivy arte povera; redukce výtvarných prostředků;
- konceptuální umění;
- proměny nekonstruktivistických tendencí;
- význam média kresby;
- umění performance v 70. letech; události v přírodě;
- světelně-kinetické umění, video;
- figurace a expresivita;

- realistické tvarosloví, objekty, environmenty;
- surrealistická obraznost;
- fotografie 70. a 80. let;
- exilové umění;
- postmoderna, neoexpresionismus; Tvrdohlaví, Volné seskupení 12/15 Pozdě, ale přece;
- architektura 70. a 80. let; oficiální umění 70. a 80. let.

VÝSTUPY Z UČENÍ

Student*ka je schopen*na vysvětlit specifika českého uměleckého prostředí daného období ve srovnání se soudobými projevy evropského (nebo severoamerického) umění. Dovede detailně charakterizovat umělecký vývoj důležitých osobností českého výtvarného umění sledovaného období. Zvládá interpretaci díla, především díky znalostem získaným z návštěv stálých expozic veřejných institucí a tematicky souvisejících výstav.

ZPŮSOB ZAKONČENÍ

/ PODMÍNKY SPLNĚNÍ ZK–Z:

Povinnosti: zkouška – ústní forma; objasnění 2-3 témat obecnějšího charakteru; plnění ústní zkoušky je **podmíněno znalostí děl prezentovaných na přednáškách LS** (určení 10 děl); je dále **podmíněno četbou odborných knih** (povinné 2 tituly).

Literatura základní

- SLAVICKÁ, Milena – PÁNKOVÁ, Marcela (eds.), *Zakázané umění I*, Výtvarné umění 19, 1995, č. 3–4.
- SLAVICKÁ, Milena – PÁNKOVÁ, Marcela (eds.), *Zakázané umění II*, Výtvarné umění 20, 1996, č. 1–2.
- ŠVÁCHA, Rostislav – PLATOVSKÁ, Marie (eds.), *Dějiny českého výtvarného umění*, díl VI/1, 1958–2000, Praha: Academia, 2007. ISBN 978-80-200-1487-X
- ŠVÁCHA, Rostislav – PLATOVSKÁ, Marie (eds.), *Dějiny českého výtvarného umění*, díl VI/2, 1958–2000, Praha: Academia, 2007. ISBN 978-80-200-1488-8

Literatura doporučená

- ALAN, Josef (ed.), *Alternativní kultura. Příběh české společnosti 1945–1989*, Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2001. ISBN 80-7106-449-1
- BRUNCLÍK, Pavel (ed.), *Adriana Šimotová* (katalog výst.), Praha: Národní galerie, 2001. ISBN 80-7035-260-4
- DRYJE, František – SCHMITT, Bertrand (eds.), *Jan Švankmajer. Možnosti dialogu. Mezi filmem a volnou tvorbou*, Řevnice: Arbor vitae, 2012. ISBN 978-80-7467-015-2
- DVOŘÁK, Jan (ed.), *Róna*, Praha: Gallery; Ostrava: GVU, 2010. ISBN 978-80-86990-34-7
- ERHART, Gustav – PRIMUS, Zdenek – ZEITHAMML, Jindřich, *Jindřich Zeithamml*, Praha: Arbor vitae; Český Krumlov: Egon Schiele Art Centrum, 2002. ISBN 80-86300-10-2
- FLUSSER, Vilém, *Moc obrazu. Výbor filosofických textů z 80. a 90. let*, Výtvarné umění 20, 1996, č. 3–4.
- HAVRÁNEK, Vít (ed.), *Jiří Kovanda. 2005–1976. Akce a instalace*, Praha: Tranzit, 2005. ISBN 80-903452-2-0
- HLAVÁČEK, Josef, *Hugo Demartini*, Praha: Odeon, 1991. ISBN 80-207-0279-2
- HLAVÁČEK, Josef, *Umění je to, co dělá život zajímavější než umění (jak praví R. F.)*, Praha: ARTetFACT, 1999. ISBN 80-7047-042-9
- HLAVÁČEK, Josef – MACHALICKÝ, Jiří – KAFKA, Ivan, *Ivan Kafka 1975–2005*, Praha: Art D – Grafický ateliér Černý, 2006. ISBN 80-902892-9-0
- HLAVÁČEK, Josef – MEYER, Werner – SOLAN, Piedad, *Magdalena Jetelová*, Praha: Gallery, 2007. ISBN 978-80-86990-04-0
- CHALUPECKÝ, Jindřich, *Cestou necestou*, Jinočany: H&H, 1999. ISBN 80-86022-61-7
- CHALUPECKÝ, Jindřich, *Tíha doby. Stati o časových souvislostech a situacích kultury 1968–1988*, Olomouc: Votobia, 1997. ISBN 80-7198-175-3
- JUDLOVÁ, Marie – PETROVÁ, Eva, *Jiří Načeradský. Obrazy z let 1958–1974* (kat. výst.), Praha: GHMP, 1990.
- KROUTVOR, Josef, *Suterény. Vybrané kritické texty 1963–2000*, Jinočany: H & H, 2001. ISBN 80-86022-85-4

- MITÁŠOVÁ Monika – ŠEVČÍK Jiří (eds.), *Česká a slovenská architektura 1971–2011. Texty, rozhovory, dokumenty*, Praha: AVU, 2013. ISBN 978-80-87108-28-4
- MORGANOVÁ, Pavlína, *Akční umění*, Olomouc: Nakladatelství J. Vacl, 2009. ISBN 978-80-904149-4
- MORGANOVÁ Pavlína – NEKVINDOVÁ Terezie – SVATOŠOVÁ Dagmar, *Výstava jako médium. České umění 1957–1999*, VVP AVU, Praha 2020. ISBN: 978-80-88366-13-3
- OLIČ, Jiří (ed.), *Výtvarná skupina Tvrdohlaví. 1987–1999*, Praha: Kant, 1999. ISBN 80-238-3863-6
- PEČINKOVÁ, Pavla – BROZMAN, Dušan – SEDLÁKOVÁ, Linda, *Jiří Sopko*, Praha: Gema Art, 2007. ISBN 978-80-86087-59-7
- POSPISZYL Tomáš, *Asociativní dějepis umění. Poválečné umění napříč generacemi a médii*, Praha: tranzit.cz, 2014. ISBN 978-80-87259-28-3
- POSPISZYL Tomáš, *Srovnávací studie*, Agite/Fra, Praha 2005. ISBN 80-86603-27-X
- REZEK, Petr, *Tělo, věc a skutečnost v umění šedesátých a sedmdesátých let*, Praha: Ztichlá klika, 2010. ISBN 978-80-903898-5-4
- SRP, Karel (ed.), *Karel Miler, Petr Štembera, Jan Mlčoch. 1970–1980* (katalog výstavy), Praha: Sorosovo centrum současného umění, 1997. ISBN 80-7010-056-7
- Stanislav Kolíbal. *Retrospektiva* (katalog výstavy), Praha: Národní galerie, 1997. ISBN 80-7035-139-X
- ŠETLÍK, Jiří, *Cesty po ateliérech. 1976–1986*, Praha: Torst, 1996. ISBN 80-85639-89-0
- ŠEVČÍK, Jiří (ed.), *Karel Malich. Wires = Dráty*, Praha: AVU, 2005. ISBN 80-239-5159-9
- ŠEVČÍK, Jiří – MORGANOVÁ, Pavlína – DUŠKOVÁ, Dagmar (eds.), *České umění 1938–1989. Programy, kritické texty, dokumenty*, Praha: Academia, 2001. ISBN 80-200-0930-2
- ŠEVČÍK, Jiří – MORGANOVÁ, Pavlína – NEKVINDOVÁ, Terezie – SVATOŠOVÁ, Dagmar (eds.), *České umění 1980–2010. Texty a dokumenty*, Praha: VVP AVU, 2011. ISBN 978-80-87108-27-7
- ŠEVČÍKOVÁ, Jana – ŠEVČÍK, Jiří, *Texty*, Praha: Tranzit – VVP AVU, 2010. ISBN 978-80-87259-08-5
- VACHTOVÁ, Ludmila – BREGANTOVÁ, Polana (eds.), *Ted'. Práce Evy Kmentové*, Praha: Arbor vitae, 2006. ISBN 80-86300-59-5
-